

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI

Projekt u školskoj knjižnici

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Jadranka Lasić-Lazić

Studentica: Maja Demaria

Zagreb, 2018.

SADRŽAJ

UVOD	2
1. Školski projekt i knjižnica	3
1.1. O projektnoj nastavi	3
1.1.1. Istraživačko učenje : iskustveno, timsko, cjeloživotno.....	3
1.1.2. Projekt u novom kurikulumu.....	7
1.2. Uloga školske knjižnice u školskim projektima	9
1.2.1. Školski knjižničar kao informacijski stručnjak.....	9
1.2.2. Suradnja	13
2. Sve faze jednog školskog projekta : Legende otoka Visa	16
2.1. Ciljevi i obrazloženje teme	17
2.2. Metodologija	19
2.2.1. Prva faza: skupljanje priča i istraživanje povijesnih podataka.....	19
2.2.2. Druga faza: obrada podataka iz upitnika.....	20
2.2.3. Treća faza: likovna obrada	23
2.2.4. Četvrta faza : planiranje brošure	23
2.2.5. Rasprava	23
2.2.6. Sažetak i zaključak	24
2.2.6. Predstavljanje projekta, izdavanje brošure	24
ZAKLJUČAK	25
LITERATURA	27
PRILOZI	29
Prilog 1 : O projektu Vis 2009. (Proljeće na otoku).....	29
Prilog 2 : Legende otoka Visa - izbor	31

UVOD

U svrhu osposobljavanja učenika za cjeloživotno učenje, cilj suvremene nastave mora biti kvalitetno, primjenjivo znanje, znanje koje podrazumijeva razumijevanje. Kako postići takvu razinu znanja? Umjesto akumuliranja činjenica i podataka trebamo kod učenika razvijati radoznalost za promjene u okolini, poticati ga na istraživanje uočene pojave i izvođenje zaključaka na osnovi promatranog. Aktivnim angažmanom u interakciji s poticajnim okruženjem učenik konstruira novo znanje, traži i pronalazi različite informacije koje uz primjenu suvremenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija, koristeći se odgovarajućim strategijama i metodama, povezuje i nadograđuje na već postojeće znanje i tako stvara nove mentalne sklopove ili strukture ; uči s razumijevanjem, motiviran je za učenje i regulira svoje emocije.

Učenički projekti su oblik samostalnog istraživačkog rada, u kojem učenici vježbaju promatranje i bilježenje opaženih pojedinosti, uče korištenje literature i izvođenje zaključaka radi rješavanja problema. Nije ništa manje važno ni to da pritom nastaju originalni učenički radovi, a učenici uče sami predstaviti i vrednovati svoj istraživački rad.

Školski projekti zahtijevaju uključivanje školske zajednice u cjelini, u suradničkom okruženju. U ovom radu opisan je projekt u koji je bila uključena većina učenika i učitelja Osnovne škole Vis, a ostvaren je pod vodstvom i dobrom međusobnom suradnjom ravnateljice, voditeljice učeničke zadruge, knjižničarki i defektologinje te suradnjom s Akademijom likovnih umjetnosti iz Zagreba (profesori-mentori i studenti završnih godina Nastavničkog odsjeka). Centralno mjesto projekta je bila dobro opremljena školska knjižnica kao informacijsko, motivacijsko i stvaralačko središte.

1. Školski projekt i knjižnica

1.1. O projektnoj nastavi

1.1.1. Istraživačko učenje : iskustveno, timsko, cjeloživotno

Već od ranog djetinjstva, traženjem odgovora na vječna *dječja* pitanja *što, tko, gdje, kad, kako* i *zašto*, djeca mogu samostalno uočiti problem, oblikovati pretpostavke, provesti istraživanje, pronaći rješenja i prenijeti ih ostalima te tako konstruirati svoje osobno znanje koje će znati primjenjivati u raznim životnim situacijama. To je temelj istraživačkog učenja i zato je ono tako dobro prihvaćeno i motivacija ne izostaje, a rezultat je vježbanje znanstvenog načina razmišljanja i razvijanje informacijskih vještina ključnih za danas nužno cjeloživotno učenje.

Istraživački usmjerena nastava pod raznim nazivima se desetljećima provlači kroz pedagošku odnosno didaktičku literaturu, a brojni primjeri dobre prakse ukazuju na to da se isto tako i provodi u školama na inicijativu knjižničara, kreativnih učitelja i ostalih školskih djelatnika. Takva nastava je često i izvanučionička pa učeniku pruža mogućnost neposrednog istraživanja okoline (zavičaja), interakciju s prirodom i ljudima te aktivno učenje u suradnji s drugim učenicima.

U Didaktici su navedena nastavna načela koja se zasnivaju na humanističkim i društveno-znanstvenim teorijama o razvitku ljudskog bića i na poštovanju demokratskih okvira djelovanja: diferenciranje (individualiziranje), motiviranje, vizualiziranje (zornost), aktiviranje (samoangažiranje), strukturiranje nastavnih sadržaja, mnogolikost perspektiva, usredotočenost na cilj, osiguravanje uspjeha.¹ Ona su međusobno povezana i ovisna, a upiru se na tri osnovna principa : usredotočenost na gradivo umjesto na osobe, na učenika umjesto na nastavnika i na djelovanje umjesto na znanje. Sve je to moguće ostvariti projektnom nastavom.

Projekt je svaki zaokružen, cjelovit i složen pothvat čiji su cilj i dinamika definirani, a ostvaruje se u određenom vremenu, te zahtijeva koordinirane napore nekoliko ili većeg broja ljudi, službi, poduzeća i dr. Za razliku od bilo kojeg programa ili aktivnosti, projekt je točno vremenski određen i provodi se prema planiranim

¹ Usp. Pranjić, M. Didaktika. Zagreb: Golden marketing – tehčka knjiga. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, 2005. str. 274-276.

koracima. Za svaki je projekt važno da predstavlja složeni zadatak koji je moguće rastaviti na jednostavnije korake - zadatke, manje cjeline, da ima točno određen cilj, da su aktivnosti usmjerene postizanju rezultata u skladu s ciljem, da ima određeno trajanje, da uključuje individualan rad ili rad više sudionika s točno određenim odgovornostima i eventualnim samostalnim dionicama, da se provodi u suradnji i uz koordinaciju, te da se u nekom trenutku predstavlja javnosti i dobiva se povratna informacija. Složenost projekta u odgojno-obrazovnom radu ne proizlazi samo iz projektnih faza ili dionica na kojima se radi, nego ponajprije iz primjene niza različitih metoda i aktivnosti koje sve vode određenom cilju.²

Dvije su osnovne komponente projektne nastave: **projektno pitanje** ili problem i **aktivnost** ili zadatak rješavanja problema ili projektnog pitanja, odnosno faze istraživanja: pretraživanje, rješavanje, stvaranje i dijeljenje. Detaljnije, faze projekta su:

1. **Izbor teme za projekt.** Tema treba biti zanimljiva, neistražena (ili nedovoljno istražena), pomno odabrana da bi učenici bili dovoljno zainteresirani i da bi pokazali originalnost u njenoj obradi.
2. **Priprema učenika za odabranu temu**
3. **Izrada plana istraživanja :**
 - a) utvrđivanje vremenskog roka za izradu cjelokupnoga projekta, kao i pojedinih etapa projekta
 - b) određivanje prostornoga okvira
 - c) definiranje zadataka
 - d) određivanje odgovarajućih postupaka (metoda, tehnika) rada
 - e) podjelu učenika u skupine
 - f) podjelu zadataka svakoj skupini učenika
4. **Izvođenje istraživanja** (ostvarivanje preuzetih zadataka):
 - a) prikupljanje građe (radnoga materijala, informacija i sl.)
 - b) uspoređivanje prikupljene građe
 - c) izvještavanje o rezultatima prikupljene građe
5. **Objedinjavanje, odabir i usustavljivanje sakupljene građe**

² Stričević, I. Rad na projektu u školskoj knjižnici - metoda aktivnog učenja. //XXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : Školska knjižnica i slobodno vrijeme učenika: neposredno i posredno uključivanje knjižničara u školski kurikulum / Mićanović, Miroslav ; Šušnjić, Biserka (ur.). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2010. str. 101-108

6. Izrada završnoga dijela projekta, tzv. **rezultat istraživanja**: panoi, plakati, izložbe, web stranice, filmovi, predavanja, knjige, periodične publikacije i sl.
7. **Kritička analiza cjelokupnoga rada na projektu**
8. **Prezentacija cjelovitoga projekta** u učionici, u školi i(li) u javnosti
9. **Vrednovanje projekta**³, odnosno grupna procjena i samoprocjena.

Ako su dobro pripremljeni, sve ove faze učenici mogu sami odraditi, no rijetko se događa da oni pokrenu projekt zbog, primjerice, određenog problema u bližoj zajednici ili zbog znatiželje. Tako ostaje na učiteljima da pokrenu projekt zaduživanjem učenika da istraže određeno pitanje. Uloga učitelja i/ili knjižničara u istraživačkom učenju je osmisлити rad koji omogućuje i suradničko i individualno učenje, pripremati kompleksne zadatke, voditi učenike, prepustiti dio moći uenicima, pratiti njihov rad i intervenirati kad je potrebno, voditi računa o društvenim i emotivnim aspektima učenja, koristiti tehnologiju, surađivati s drugim učiteljima da bi se tema interdisciplinarno obradila.

Suradničko učenje je temeljna komponenta projektne nastave. Pod stručnim vodstvom učitelja i/ili knjižničara, učenici trebaju početi učiti kroz projekte već od početka školovanja. Nužno je od početka naviknuti učenike na rad u timu formiranjem grupica u kojima svaki učenik ima svoju ulogu, a zadatak (mini projekt) se može riješiti samo zajedničkim radom svih članova grupe, kroz izravnu interakciju učenika, individualnu odgovornost i pozitivnu međuzavisnost. Suradničko učenje idealno je koristiti kad se uvode složena umijeća ili materijal koji sadrži više ispravnih odgovora. Trebamo dopustiti svim uenicima da doprinesu učenju i uključiti što više osjetila.⁴ Različiti autori navode mnoge načine vježbanja aktivnog učenja kao što su: oluja ideja, govorni lanac, putovanje u mašti, igra s ulogama, rasprava, učenje po postajama, učenici poučavaju učenike, crtanje po diktatu, puzzle, tunel, putovanje, grozdovi, umne mape, brainwriting (razgovor bez riječi), simulacije.⁵ Metode se odabiru u skladu s ciljevima i nastavnim sadržajima, iskustvom učitelja i učenika. Naravno, nisu sve metode primjenjive u svim predmetima. Uspješnost primjene nekih metoda i

³ Usp. Crnković-Nosić, V. Projekt u nastavi hrvatskoga jezika. //Život i škola. 18, 2 (2007), str. 58-59.

⁴ Usp. Jensen, E. Super-nastava : nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje. Zagreb: Educa, 2003, str. 236

⁵ Usp. Klippert, H. Kako uspješno učiti u timu. Zagreb: Educa, 2001.

strategija ovisi i o dobi učenika. Važno je da učitelji svaku metodu prilagode i upotrebljavaju onda kada smatraju da je primjereno.⁶

Nakon utvrđivanja pravila rada u grupi i upoznavanja s osnovnim etapama projekta, u projektnoj nastavi učitelj/knjižničar je moderator, koji će tu i tamo uskočiti u pomoć, bez nametanja svojih rješenja: predlaže aktualne i interesantne sadržaje za projektne teme, pomaže učenicima u definiranju problema i stvaranju plana rada; da postave realne ciljeve i zadatke, omogućuje da projekt postane doista izvediv; potiče diskusiju, poštuje digresije kojima se razvija projekt, omogućuje razmjenu ideja, pitanja i zaključaka; motivira ih u procesu učenja, uči ih samoprocjeni i jača njihovo samopouzdanje. I evaluaciju rada provode sami učenici, ponovnim promišljanjem rada na projektu, pronalaženjem efikasnih i neefikasnih postupaka, ispravnih i pogrešnih pretpostavki u radu, eventualno nedovoljno istraženih područja i sl. Za procjenjivanje procesa, individualnih i skupnih aktivnosti, te postignutog rezultata pogodne su raznovrsne kontrolne liste (tzv. *check liste*).⁷ Pritom učitelj/knjižničar potiče učenike da se pitaju koje su im strategije pomogle u istraživanju i na koji način.

Učenici su sve samostalniji, aktivno uče i usvajaju vještine za cjeloživotno učenje:

- sadržaj kurikula - konstruira se novo znanje, interpretira, sintetizira, primjenjuju činjenice i ideje (dublje razumijevanje gradiva)
- informacijsku pismenost - koncepti za lociranje, evaluaciju i korištenje informacija
- pismenost - čitanje, pisanje, govorenje, slušanje, gledanje i prezentiranje
- socijalne vještine - interakcija, suradnja, navike i sklonosti (upoznavanje sebe i drugih, otkrivanje vlastitih talenata, sposobnosti i interesa)
- uče kako učiti - samoregulirano učenje i osobna interakcija s istraživačkim procesom.⁸

Projektna nastava je primjenjiva u redovitoj nastavi, terenskoj nastavi, izvannastavnim aktivnostima, obradi interdisciplinarnih sadržaja, a neizostavna je u radu s nadarenim učenicima. Projekti su povezani sa stvarnim životom pa su učenici

⁶ Usp. Klippert, H. Navedeno djelo

⁷ Usp. Matijević, M. Projektno učenje i nastava : priručnik. 2008. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/277948586_Projektno_ucenje_i_nastava (10.2.2018.)

⁸ Usp. Maravić, J. Projektno učenje. Skole.hr : portal za škole. 2007. Dostupno na: http://www.skole.hr/obrazovanje-i-tehnologija?news_id=127 (10.2.2018.)

vrlo motivirani, često sami predlažu tijekom rada, uviđaju potrebu za mijenjanje pojedinih etapa rada te uz sve manju učiteljevu pomoć te promjene i provode. Sve samostalniji su u planiranju, iznošenju ideja i rješavanju problema te vrednovanju rezultata rada. Organizacijski oblik nastave je fleksibilan i uvažava činjenicu da je djeci potrebno različito vrijeme za obavljanje određenog zadatka. Prevladava grupno, suradničko učenje sa sve većim stupnjem aktivnog sudjelovanja svih članova, samostalnim definiranjem ciljeva i izborom puta rješavanja problema i sve boljom suradnjom u kojoj se njeguju demokratski oblici komunikacije i pozitivan razvoj osobnosti svakog učenika. Cilj nam je da učenici usvoje istraživanje kao proces koji će koristiti u nastavku školovanja, na radnom mjestu i u svakodnevnom životu. Osim toga, stručni suradnici knjižničari mogu na ovaj način implementirati kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja u sve predmetne kurikule.⁹

Nastava u predmetnoj nastavi još uvijek je nefleksibilna, problemsku nastavu nije jednostavno uklopiti u raspored sati te se projekti često ostvaruju mimo rasporeda i ne sa cijelim razredom. Projekt o kojem je riječ u ovom radu odvijao se uglavnom kao izvannastavna aktivnost školske zadruge, uz pojedine aktivnosti koje su učitelji uklopili u svoju nastavu, kad su našli potrebnu korelaciju.

1.1.2. Projekt u novom kurikulumu

U Okviru nacionalnog kurikulumu naglašeno je da je u svim dijelovima nacionalnog kurikula potrebno osigurati okruženje, poticaje i podršku za razvoj komunikacije, suradnje, informacijske i digitalne pismenosti i podršku za uporabu tehnologije, a predviđena su i dva projektna tjedna koji se mogu organizirati na različite načine, ovisno o potrebama i interesima učenika i mogućnostima škole. Škola ima slobodu u određivanju aktivnosti, sadržaja i načina izvođenja projektnih tjedana.¹⁰

⁹ Usp. Šutej, G. Istraživačko učenje: Glavno jelo, a ne desert. // XXIX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: Kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja - put prema kritičkom mišljenju, znanju i osobnom razvoju/ Salaučić, Ana (ur.) Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2017. str.183-188.

¹⁰ MZOS. Okvir nacionalnog kurikulumu : prijedlog. Zagreb. 2016. Dostupno na: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/ONK-18.2-POPODNE-2.pdf> (10.2.2018.)

Prijedlogom novog kurikula planirano je ostvarivanje programa međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, u korelaciji s temama Učiti kako učiti, Zdravlje, Osobni i socijalni razvoj, Održivi razvoj i Građanski odgoj i obrazovanje, projektnim aktivnostima u redovnoj nastavi i u izvannastavnim aktivnostima, u suradnji sa školskim knjižničarom.

Uzimajući u obzir razvojnu dob i interese učenika te dostupnu tehnologiju, njezinom se primjenom u svim predmetima, kao i u školskim društvenim aktivnostima, potiče kreativni rad učenika i traženje inovativnih rješenja. Pri tome je tehnologija sredstvo, dok je glavna svrha učeničko kreativno izražavanje i stvaranje. Preporučuje se očekivanja ove međupredmetne teme ostvariti putem različitih predmeta sukladno dogovoru svih učitelja koji poučavaju u pojedinome razrednom odjelu. Očekivano se uz redovitu nastavu može ostvarivati i projektnom nastavom, u izvannastavnim i izvanučioničkim aktivnostima, u suradnji sa školskom knjižnicom i drugim ustanovama u okruženju.¹¹

Kao što je naglašeno i u prijedlogu kurikula međupredmetne teme Učiti kako učiti, učenici će biti uspješni u učenju ako su u središtu svih aktivnosti učenja i poučavanja u školi. Uspješan proces učenja odvija se međuodnosom kognitivnih i metakognitivnih procesa, motivacije i emocija i omogućuje učenicima da napreduju u preuzimanju odgovornosti i kontrole nad svojim učenjem. Uspješni učenici imaju pozitivnu sliku o sebi, prepoznaju vrijednost učenja u svojem životu i svoje interese za pojedina područja učenja. Oni usvajaju strategije koje im omogućuju uspješno upravljanje informacijama, rješavanje problema te razvoj kreativnog i kritičkog mišljenja. Postavljaju visoke, ali dostižne, ciljeve učenja i sukladno njima uspješno planiraju i organiziraju svoje učenje. Uspješni učenici prate i vrednuju svoj napredak u učenju i prema potrebi mijenjaju i prilagođavaju svoj pristup učenju. Znaju kako se motivirati za učenje i ustraju u ulaganju truda u učenje. Mogu se nositi sa situacijama neuspjeha i regulirati negativne emocije koje se javljaju u učenju. Oni dobro upravljaju svojim vremenom za učenje i prilagođavaju fizičku okolinu onako kako će podržati učenje. Da bi uspješno učili, učenici moraju imati razvijene vještine suradnje s drugim učenicima, ali i učiteljima. Drugim riječima, učenje će biti uspješno onda

¹¹ Usp. MZOS. Prijedlog kurikulumu međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije. Zagreb. 2016. Dostupno na: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Uporaba-informacijske-i-komunikacijske-tehnologije.pdf> (10.2.2018.)

kada učenici odabiru i uspješno se koriste različitim strategijama učenja i upravljanja informacijama, nadgledaju svoje učenje i reguliraju svoje emocije i motivaciju u situacijama učenja, organiziraju svoje okruženje za učenje te uspješno surađuju s drugima u svojoj okolini za učenje.

Učiti kako učiti jedna je od takvih kompetencija koja omogućuje cjeloživotno učenje u različitim okruženjima. Učenici postupno i sistematično razvijaju vještine upravljanja svojim učenjem i primjene odgovarajućih strategija u različitim situacijama učenja u formalnom, neformalnom i informalnom okruženju. Ta će im kompetencija omogućiti da usvoje znanja i vještine koje će moći uspješno primjenjivati u kasnijem osobnom i profesionalnom razvoju u kontekstu cjeloživotnog učenja.¹²

Učinkovito učenje podrazumijeva korištenje različitih strategija učenja, pamćenja, čitanja, pisanja i rješavanja problema u različitim područjima učenja u svim odgojno-obrazovnim ciklusima, a to se sve ostvaruje u problemskoj odnosno projektnoj nastavi.

1.2. Uloga školske knjižnice u školskim projektima

1.2.1. Školski knjižničar kao informacijski stručnjak

Sudjelovanje učenika i aktivno učenje zahtijevaju odgovarajuće strategije u odgojno-obrazovnom procesu. Rad na projektu jedna je od strategija koja ima iznimno veliki potencijal s obzirom da počiva na aktivnosti učenika, njihovom istraživanju i samostalnom učenju. Školski knjižničar kao sudionik odgojno-obrazovnog procesa treba biti uključen u projekte na kojima učenici rade, bez obzira na to jesu li oni vezani uz nastavno gradivo ili su slobodan izbor učenika koji se angažiraju na nekim pitanjima kvalitete života u školi i izvan nje. Školska knjižnica treba biti mjesto istraživačkog i otkrivajućeg učenja gdje će učenici naučiti kako pronaći izvore potrebne za svoj samostalan rad i kako učiti pomoću suvremenih metoda nastave i

¹² Usp. MZOS. Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Učiti kako učiti. Zagreb, 2016. Dostupno na: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/UCITI-KAKO-UCITI-FINAL-18.2.pdf> (10.2.2018.)

učenja. Upravo činjenica da se knjižničar uključuje u projekte koji su dio nastave u okviru određenog predmeta može pridonijeti interdisciplinarnosti rada na projektu, jer školski knjižničar nije vezan samo uz određeni predmet, već ponajprije uz osiguravanje resursa i proces učenja neovisan o nastavnom predmetu.¹³

Školska knjižnica, percipirana do nedavno uglavnom kao posuđivaonica, transformira se u središte učenja u kojem su informacije i izvori temelj za stvaranje novoga znanja, a školski knjižničar u suradnji s učiteljima omogućuje i potiče angažirano učenje, odnosno gradi uvjete za razvoj informacijske pismenosti. Knjižničari su ti koji u proces istraživačkog učenja unose izvore (što jest posao svakog knjižničara) i pomažu učiteljima svojom stručnošću u vođenom istraživanju tijekom informacijskoga procesa, a učitelji unose specijalna predmetna znanja i vještine. U sinergijskom djelovanju knjižničara i nastavnika stvara se moćno okruženje za učenje u kojem učenici stječu ključne kompetencije potrebne u stalno mijenjajućem digitalnom dobu. Suradničko okruženje učenja odnosi se na uključenost svih, kako na dijeljenje znanja s drugim učenicima, tako i dijeljenje uloga u procesu onih koji poučavaju.

Kao što informacijska pismenost prema suvremenim shvaćanjima nije više sklop vještina traženja informacijskih izvora i skupljanja informacija nego iskustvo s informacijama - što se i kako s informacijama čini na putu do novog znanja, tako i školska knjižnica nije više spremište informacija, nego mjesto učenja. Svjesno, aktivno učenje razvija kompetencije potrebne tijekom cijeloga života u neprestano mijenjajućem informacijskom okruženju. Informacijsko opismenjavanje, neodvojivo od uloge školskoga knjižničara i njegove suradnje s učiteljima, valja sagledavati kao proces koji zahtijeva, ali i razvija kritičko mišljenje. Koliko god mladi ljudi bili vješti u kretanju kroz nove formate, medije i sadržaje, tek vlastito propitivanje po načelima *Što znam?*, *Što želim znati?*, *Što sam naučio?*, *Kako ću pronaći, podijeliti s drugima?* i *Što ću učiniti sljedeći put?* vodi učenike prema konstruiranju znanja u dijeljenju s drugima.

Školski knjižničar ima značajnu ulogu u u poučavanju, izgradnji i promicanju

¹³ Usp. Stričević, I. Rad na projektu u školskoj knjižnici - metoda aktivnog učenja. //XXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : Školska knjižnica i slobodno vrijeme učenika: neposredno i posredno uključivanje knjižničara u školski kurikulum / Mićanović, Miroslav ; Šušnjić, Biserka (ur.). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2010. str. 101-108

učeničkog kulturnog identiteta. Kroz kurikulum kulturne i javne djelatnosti školski knjižničar planira, priprema i provodi brojna kulturna događanja u školskoj knjižnici i na razini škole, kroz interdisciplinarni rad, suradnju i uključenost učenika u kreativan i stvaralački proces. Jedna od važnih zadaća suvremene škole jest promicanje odgoja koji pridonosi razumijevanju korijena vlastite nacionalne kulture, njegovanju, čuvanju i promicanju kulturne baštine kao dijela nacionalnog i kulturnog identiteta te osvještavanju kulturne baštine u globalizacijskim procesima i poštovanju drugih kultura.

Na tvrdnji da je školska knjižnica mjesto stjecanja cjeloživotnih vještina, prvenstveno intelektualnih i socijalnih, počiva i UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice.¹⁴ Školska knjižnica i njezini djelatnici daju potporu učenju, nude knjige i izvore koji svim članovima škole omogućavaju razvoj kritičkoga mišljenja kako bi postali stvarni korisnici obavijesti u svim oblicima i medijima. Školska je knjižnica ključna poveznica ostvarivanja temeljnih kompetencija cjeloživotnog obrazovanja i međupredmetnih sadržaja u okviru školskoga kurikula. Ona je informacijsko, medijsko, kulturno i komunikacijsko središte škole, mjesto razvoja osobnog i kulturnog identiteta učenika. Namijenjena je svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa i osigurava stručnu potporu za potrebe redovite nastave, izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti. Kroz razne programe potiče učenike na samostalno istraživanje, uporabu svih izvora znanja na različitim medijima te ima temeljnu ulogu u učenju učenja i osposobljavanja učenika za cjeloživotno učenje. U skladu s općim odgojno-obrazovnim ciljevima knjižničar provodi program knjižničnoinformacijskog obrazovanja učenika, čiji su sadržaji ključni za učenje i poučavanje svih područja i zato ih treba u potpunosti integrirati u kurikulum.

Školska je knjižnica dostupna učenicima u vremenu njihova najintenzivnijeg stjecanja znanja i učenja te vremenu razvoja stavova i ponašanja važnih za kasniji život. Svojim djelovanjem ona je ne samo potpora odgojno-obrazovnom radu i temeljni čimbenik osuvremenjivanja odgojno-obrazovnog procesa, već i bitna potpora osobnom stvaralačkom napretku svakog učenika koji na taj način razvija trajnu potrebu za cjeloživotnim učenjem.

¹⁴ Usp. UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. 1999. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Unesco-ov-manifest-%C5%A0K.pdf> (10.2.2018.)

Učenik je krajnji cilj djelovanja školske knjižnice – aktivan sudionik i subjekt društva, kulturno i komunikacijski obrazovan te humanistički orijentiran. Školska bi se knjižnica mogla neposredno uključiti u školski kurikulum kroz modul Knjižnično-informacijskog obrazovanja, a posredno u sklopu međupredmetnog povezivanja.

Program knjižnično-informacijskog obrazovanja ostvaruje se kroz tri područja: čitanje, informacijsku pismenost i kulturnu i javnu djelatnost.

1. Čitanje

Od početka školovanja učenici se potiču na čitanje, razvijanje čitačkih vještina i čitateljskih navika (prepričavanje, pisanje, dramatizacija, pjevanje, crtanje). Ostvarenjem ovih aktivnosti učenici shvaćaju važnost čitanja u svakodnevnom životu i u učenju jer na taj način bogate svoj rječnik i razvijaju pisanu i govornu komunikaciju.

2. Informacijska pismenost

Najbolji način za razvijanje vještina informacijske pismenosti provodi se suradnjom učitelja i stručnih suradnika u školskoj knjižnici i metodičkim planiranjem temeljenim na postojećim vještinama i potrebama učenika s već prepoznatim modelima dobre prakse koji prate razvojni plan škole. Ona uključuje postupke prepoznavanja informacijskih potreba korisnika, traženja, pretraživanja, vrednovanja i uporabe nađene informacije. Zato su važne strategije za razvoj kurikula informacijske pismenosti:

1. Prepoznati osobe (učitelje/nastavnike i suradnike) koje su zainteresirane za timsko suradničko učenje vještina informacijske pismenosti i svakodnevnu primjenu u nastavi da bi učenici bili uspješniji u učenju određenog predmeta.
2. Kroz manje programe razvijati ključne korake metoda poučavanja važnih vještina u kurikulumnom kontekstu i istraživačke metode u radu s učiteljima svih predmeta.
3. Poticati i procjenjivati istraživačke projekte.
4. Širiti primjere dobre prakse kroz prezentacije u školi i izvan nje.
5. Pratiti i procjenjivati razvoj informacijske pismenosti i učenička postignuća kroz nastavne predmete sukladno dobi učenika.

3. Kulturna i javna djelatnost

Sadržaji kulturne i javne djelatnosti sastavni su dio godišnjeg plana i programa rada školske knjižnice i sastavni su dio odgojno-obrazovnog rada škole. Poticaj su za

provođenje školskih projekata na određenu temu koje inicira i koordinira školski knjižničar u suradnji s učiteljima /nastavnicima.

Njome se aktualiziraju važni događaji u školskoj sredini, užem i širem okruženju. Suradnja školskoga knjižničara s kulturnim ustanovama – knjižnicama, muzejima, kazalištima i sl. ima za cilj odgoj ličnosti s razvijenim kulturnim potrebama i navikama.¹⁵

Uz uvrštavanje informacijske pismenosti u generičke kompetencije, prijedlog kurikula nudi veliki napredak u definiranju važnosti školskoknjižničarske struke u odgojno-obrazovnom procesu. Osim konkretnim prijedlozima za izradu najavljenog posebnog kurikula školske knjižnice, knjižničari su dobili mogućnost izboriti se za prepoznatljivu ulogu školskog knjižničara kako u krovnom, Nacionalnom kurikulumu za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, tako i u međupredmetnim temama, posebno u temama Učiti kako učiti i Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, ali i u ostalim (Osobni i socijalni razvoj, Zdravlje, Održivi razvoj, Poduzetništvo, Građanski odgoj i obrazovanje), te bitnu partnersku ulogu u školi, posebno u kurikulumu hrvatskog jezika, kroz svih pet odgojnoobrazovnih ciklusa. Školski knjižničar nužno dobiva veću ulogu, on je pokretač strateškog razvoja školske knjižnice čija je suvremena djelatnost usmjerena prvenstveno na informacijsku pismenost i poticanje čitanja. Stavljen je naglasak na cjelovit pristup učeniku, suradnju i timski rad partnera unutar i izvan škole. Potiče se projektno učenje, jer ima obilježja efikasnijeg načina učenja: timski rad ili suradničko učenje, učenje istraživanjem, učenje usmjereno na učenike, smisljeno učenje i učenje utemeljeno na umu.

1.2.2. Suradnja

Uzme li se u obzir da je školska knjižnica informacijsko, kulturno i medijsko središte u kojem učenici stječu znanja, informiraju se i sudjeluju u školskim aktivnostima, onda je jasno da ne može postojati kvalitetna škola bez kvalitetne školske knjižnice. Da bi i škola i školska knjižnica doista bile kvalitetne, neizbježna

¹⁵Usp. Šušnjić, B. Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. //Senjski zbornik : prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu. 36, 1(2009), str. 39-42.

je suradnja knjižničara i svih školskih djelatnika, od nastavnika, logopeda, pedagoga pa do ravnatelja.

Svoju obrazovnu funkciju knjižnica ne ostvaruje samo time što biva prostor održavanja nastave, nego i brojnim drugim aktivnostima - osposobljava učenike za samostalan rad, stvara naviku i potrebu učenja i praćenja literature, organizira i pomaže rad izvannastavnih aktivnosti, razvija metode i tehnike samostalnog učenja, sudjeluje u kreativnostima s nadarenim učenicima, uvodi inovacije u nastavu ili još konkretnije - sudjeluje u zajedničkom planiranju tema, realizira nastavni sat sa zajedničkom temom, izvodi projekte, organizira predavanja i radionice, sate sinteze iz pojedinih cjelina i prezentacija projekata, pomaže u izradi referata ili uradaka na zadanu temu.

Zajedničkim radom školskoga knjižničara i nastavnika omogućuje se međupredmetno povezivanje, korelacija i integracija sličnih ili zajedničkih nastavnih sadržaja koji se ostvaruju u istraživačkoj nastavi u knjižnici. Takva se nastava provodi na uvodnim satima ili satima sinteze za pojedine teme i sadržaje povezane s projektnom nastavom.

Osim što je okrenuta učenicima, školska knjižnica svoju obrazovnu funkciju pokazuje i okrenutošću cijelom školskom kolektivu time što omogućuje stručno, cjeloživotno obrazovanje nastavnika i stručnih suradnika. Ona treba pomoći učiteljima u praćenju najnovijih znanstvenih dostignuća te praćenju pedagoško-psihološke, didaktičko-metodičke, ali i stručne predmetne literature.

Važno je spomenuti da školska knjižnica podržava inovacije u obrazovanju i prati tehnološki napredak koje uvelike utječe na obrazovni proces, ona taj proces mijenja uvlačeći u njega nužnost suradnje svih djelatnika škole kako bi on bio što uspješniji. Samo se njihovom dobrom suradnjom i međupredmetnim povezivanjem može usvojiti kvalitetno i primjenjivo znanje. U takvim uvjetima školska knjižnica osigurava zadovoljenje pojedinačnih i skupnih odgojnih, obrazovnih, informacijskih, kulturnih i socijalnih potreba svojih korisnika, prioritetno učenika.

Ne smijemo zanemariti ni jednu od najvažnijih karika u lancu odgoja i obrazovanja učenika, a to je uloga roditelja u cjelokupnom suodnosu u školskom sustavu. Suradnja roditelja i škole, kao najznačajnijih odgojnih čimbenika, ima značajno mjesto u odgoju djeteta. Roditelji, opterećeni obvezama na poslu i izvan njega, nemaju puno slobodnog vremena, ali ako ga je i malo, može ga se provesti

ugodno i korisno s djetetom, na obostrano veselje. I malo vremena moguće je pretvoriti u ugodne i za dijete poticajne trenutke koji uvijek ostaju u djetetu kao nit vodilja. Uz slobodne aktivnosti važno je pronalaziti i nove oblike funkcionalnog povezivanja škole, okružja i provođenja slobodnog vremena. Sve se više govori i o uključivanju roditelja u rad školske knjižnice. Roditeljska se uloga u obrazovnom procesu još uvijek često svodi na dolaske na roditeljske sastanke i raskorak u odgoju roditelja i škole sve je više vidljiv. Taj se raskorak može smanjiti puštanjem roditelja u školsku knjižnicu - dopuštanjem roditeljima da se učlane u školsku knjižnicu, organiziranjem radionica kojima bi roditelji mogli pratiti razvoj svoje djece. Zainteresirani bi roditelj, uz pomoć knjižničara, mogao voditi jednu od interesnih skupina koju obično vode učitelji. To bi istovremeno bilo dobro za povezivanje roditelja, učenika, nastavnika i škole, ali i svojevrсно rasterećenje učitelja.¹⁶

Nužno je i održavanje suradnje među samim knjižničarima, kao i izmjenjivanju primjera dobre prakse. IFLA-ine¹⁷ i UNESCO-ove Smjernice za školske knjižnice govore i o obvezama, programima i dijeljenju podrške i pomoći školskih knjižničara koji se ostvaruju kroz suradnju narodnih i školskih knjižnica na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini.

¹⁶ Usp. Vladilo, I. Školski knjižničar u projektu. 2010. Dostupno na: http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Datoteka:%C5%A0kolski_knji%C5%BEni%C4%8Dar_u_projektu_-_Ivana_Vladilo.pdf (10.2.2018.)

¹⁷ Usp. IFLA School Library Guidelines. 2015. Dostupno na: <http://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resourcecenters/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> (10.2.2018.)

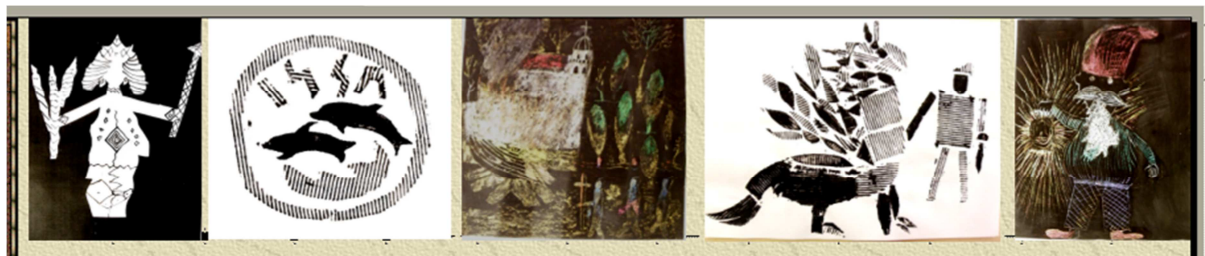
2. Sve faze jednog školskog projekta : Legende otoka Visa ¹⁸

OSNOVNA ŠKOLA VIS

MITOVI I LEGENDE
OTOKA VISA
Istraživački rad

Vis, 2010.

MENTORI:

- Anela Borčić, dipl. učiteljica, ravnateljica OŠ VIS
- Maja Dumančić, prof. filozofije i etike, voditeljica Učeničke zadruge
- Nikola Mardešić, prof. likovne kulture
- Iva Živković, knjižničarka
- Maja Demaria, učiteljica razredne nastave (pedagog i knjižničar škole na zamjeni)
- Ana Tepavac, defektologinja
- Srebrenka Beno, prof. hrvatskog jezika

¹⁸ Fotografije i tekst preuzeti su iz raznih dokumenata Osnovne škole Vis za prijavu i predstavljanja projekta. Zahvaljujem ravnateljici Aneli Borčić za dozvolu za korištenje u svrhu pisanja ovog rada.

2.1. Ciljevi i obrazloženje teme

UVOD

Učenička zadruga ISSA Osnovne škole Vis osnovana je u lipnju školske godine 2001./2002. Cilj njenog osnivanja je edukacija i odgoj učenika za zemlju i more tj. prilagođeno živjeti u dosluhu s njima i naravno, od njih. Djeca se upoznaju s tradicijom našeg kraja i očuvanjem narodne baštine. Prvi naš veliki i zamijećen projekt bio je vezan uz istraživanje starih otočkih jela i običaja čiji je konačni rezultat bila knjiga "Škoj na pjat" koja je doživjela već dva (rasprodana) izdanja. U novom projektu i dalje smo se htjeli zadržati na našem otoku; odlučili smo istražiti dio bogate i burne povijesti Visa te kroz skupljanje mitova i legendi pomoći da to naše neprocjenjivo kulturno nasljeđe, često desetljećima sustavno zanemarivano, ne padne u zaborav.

Danas, u vremenu opće globalizacije, traži se odgovor na pitanje: kako baštinu spasiti od zaborava te kako naći načina da sačuvanu baštinu približimo djeci. Djecu treba usmjeravati i poticati njihovu ljubav prema zavičajnoj kulturnoj baštini od najranijih dana da bi postupno učila, prihvaćala i cijenila ljepote zavičajne baštine, pa i šire. Cilj je probuditi interes djece za zavičajnu tradiciju, razviti njihovu kreativnost i dobro se zabaviti.¹⁹

Tijekom rada na projektu, koji je u sebi ujedinio nekoliko različitih faza, od literature smo najviše koristili našu brošuru *Crkve i utvrde otoka Visa*, zatim *Od Isse do Visa* (Književnost, povijest, eseji, Vis, 1982), *Antički spomenici otoka Visa*, (B. Gabričević, Split 1968.) te monografiju *Viški spomenici* (Split, 1968.) čiji su autori B. Gabričević, C. Fisković, N. Božanić-Bezić i A. Cvitanić. Osobito su nam pomogla poglavlja "Spomenici otoka Visa od IX. do XIX. stoljeća" (C. Fisković) te "Spomenici najnovijeg doba na otoku Visu" (N. Božanić-Bezić).

Područje kulturne baštine otoka Visa inače je slabo istraženo u literaturi i znanstvenim radovima, ali nama je ta činjenica bila poticaj da damo svoj doprinos očuvanju bogate tradicijske baštine otoka.

¹⁹ Usp. Majić, I. Tradicija na drugačiji način : kreativna radionica//XXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : Školska knjižnica i slobodno vrijeme učenika: neposredno i posredno uključivanje knjižničara u školski kurikulum / Mićanović, Miroslav ; Šušnjić, Biserka (ur.). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2010. str. 134-135

CILJEVI

Naš istraživački projekt ima za cilj predstaviti otok Vis na novi način, potpuno drugačiji od uobičajene turističke prakse, te istrgnuti iz zaborava mitove i legende koje su se davnih dana kružile među otočanima.

Namjera nam je bila kroz rad na projektu (prikupljanje priča od starih otočana, obrada teksta, obilaženje i fotografiranje lokaliteta za koje su priče vezane, izrada suvenira...) kod učenika i u lokalnoj zajednici razvijati kreativnost, ljubav prema baštini te poduzetnički duh. Ukoliko djeca postanu svjesna važnosti i vrijednosti nacionalne baštine, svjesna nužnosti aktivnog odnosa svakog pojedinca u njenom očuvanju onda će postati i svjesna vrijednosti drugih kultura i naroda te nužnosti njihovog poštovanja što je jedan od ciljeva obrazovanja za održivi razvoj.²⁰

Motivacija i tema likovnih radionica u suradnji OŠ Vis i Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu se baziraju na osvješćivanju kvalitete neposredne vizualne okoline – kulturne baštine otoka. Tako su se mitovi i legende provlačili kroz grafičku, dokumentacijsku i radionicu izrade mozaika. Dobili smo unikatne i prepoznatljive suvenire koji mogu kvalitetno nadopuniti turističku ponudu otoka.

OBRAZLOŽENJE TEME

...I ove smo godine na tragu prebogat kulturne baštine našeg dragog otoka Visa. Spuštajući se u vremenu po tanašnoj niti usmene predaje njegovih najstarijih stanovnika, osvanuli smo na tragu jednog posve novog svijeta. U njemu su nas dočekale vile dobrosrićnice, mali veseli macići, kraljica ratnica i Gospa gusarica, ali i brojni drugi likovi iz viške mitologije. Tako smo, možda u zadnji čas, zagrebli po već skoro zaboravljenom kolektivnom, otkrivši ispod naslaga stoljeća živi svijet otočke mašte. Višani su tisućljećima živjeli u suglasju s prirodom, daleko od kopna i od bilo kakve zaštite. Ranjivi i gordi, ispredali su u dugim zimskim noćima priče u kojima je bilo nemoguće odvojiti stvarno od nestvarnog. Njih su čuli od svojih pokojnih, njima su dojili svoje potomke. Živa riječ, na žalost, polako je postajala riječju skrovitom i tajanstvenom, riječju svetom i

²⁰ Kostović-Vranješ, V. Baština - polazište za promicanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj. // Školski vjesnik : časopis za pedagoška i školska pitanja. 64, 3(2015), str. 439-452.

rijetkom. Priče su nestale, progutale su ih čarobne kutije u koje, kada gledamo, zaboravimo i na sebe.

Upravo zato, sve ono što smo sakupili i danas sobom oživjeli predstavlja pravo blago na kojeg smo ponosni. ²¹

Jedan od najvažnijih razloga zbog kojih smo odabrali ovu temu bilo je sudjelovanje naše škole u Pilot projektu Turistička kultura Splitsko–dalmatinske županije. Čak štoviše, naša je škola zahvaljujući međunarodnoj razmjeni učenika sa OŠ Lovrenc na Pohorju iz Republike Slovenije i stečenim iskustvima bila pokretač ovog projekta. Grupa Turistička kultura egzistira na školi već petu godinu i njen rad se isprepliće s radom školske zadruge.

Učenici, zahvaljujući takvom angažmanu, dobivaju osnovna znanja o svojoj kulturnoj baštini (materijalnoj i nematerijalnoj) te osvještavaju svoj identitet i blago kraja u kojem žive. Učenici ne samo da upoznaju skoro zaboravljene legende otoka nego na njih postaju i ponosni razvijajući svijest o pripadnosti svojoj kulturi. Isto tako, upoznavanjem svoje zavičajne baštine učenici stječu elementarna znanja koja im omogućavaju da postaju mali turistički vodiči po otoku, ali i da naučeno (osviješteno) upotrijebe za turističku promidžbu otoka (izložba, izrada turističke brošure).

2.2. Metodologija

2.2.1. Prva faza: skupljanje priča i istraživanje povijesnih podataka

U školskoj godini 2008/2009. počeli smo prikupljati podatke i zanimljivosti o mitovima i legendama otoka Visa te prikupljati dokumentaciju o njihovom nastanku i današnjem poznavanju.

Razgovarali smo sa starijim otočanima i zapisivali priče.

Posjetili smo i fotografirali lokalitete za koje su mitovi i legende vezani.

Istražili smo promotivne materijale turističkih agencija našega otoka te proučili postojeću stručnu literaturu da bismo svaku priču stavili u povijesni kontekst.

²¹ Borčić, A... [et al.]. Legende otoka Visa. Vis : Osnovna škola Vis, Učenička zadruga Issa, 2010.

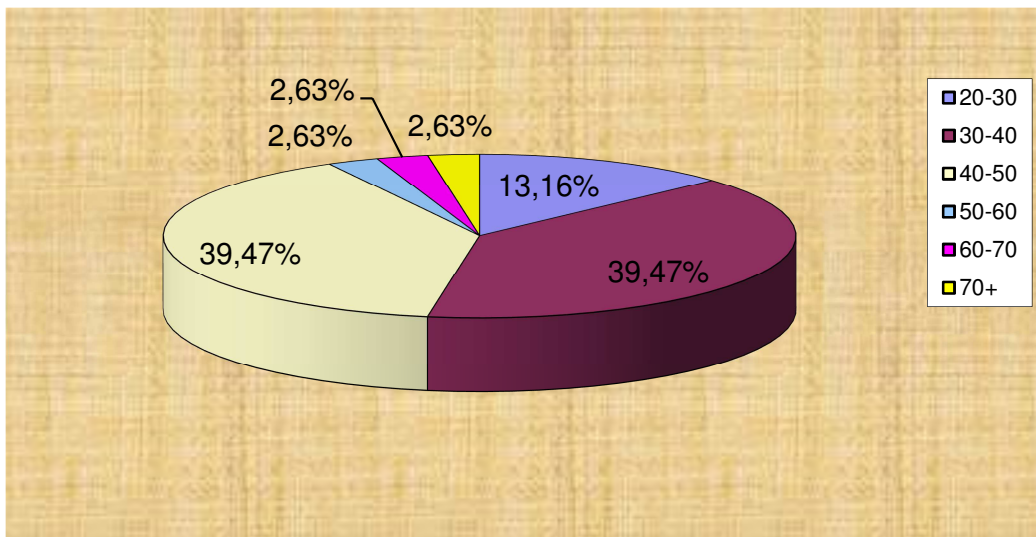
2.2.2. Druga faza: obrada podataka iz upitnika

- Malim upitnikom ispitati smo mišljenje lokalnog stanovništva (roditelji učenika naše škole) o povijesti, današnjem stanju i mogućoj uporabi mitova i legendi.
- Skupina zadrugara obradila je podatke iz upitnika te napravila odgovarajuće grafikone i tabele.
- Po završetku rada na projektu o svemu smo obavijestili medije i pozvali ih na prezentaciju cjelokupnoga projekta.

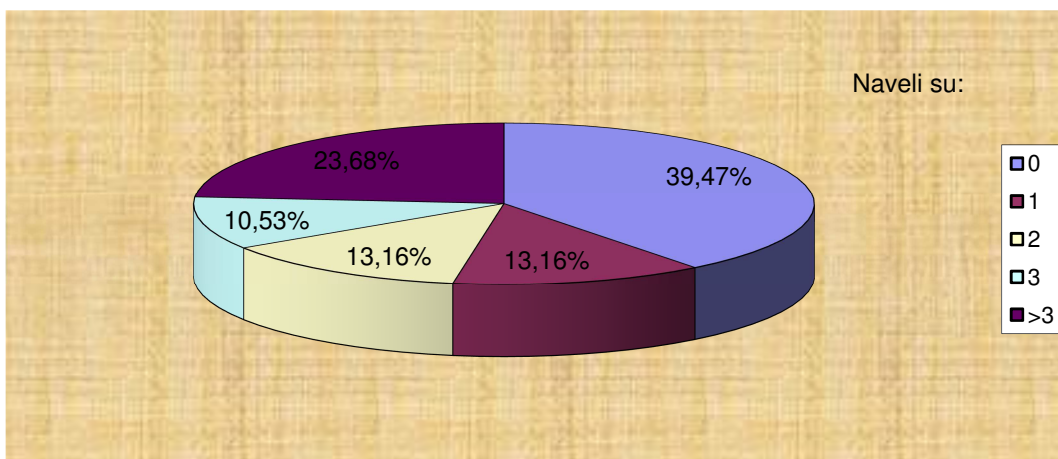
REZULTATI ANKETE

U veljači 2009. godine sastavili smo mali upitnik kojim smo htjeli ispitati mišljenje lokalnog stanovništva (uglavnom roditelja učenika naše škole) o poznavanju, povijesti, današnjem stanju, očuvanju i mogućoj uporabi mitova i legendi otoka. U anketi smo postavili 15 pitanja: od toga je 12 pitanja bilo na zaokruživanje, a na 3 su ispitanici sami trebali dati odgovore. Podijeljeno je 150 anketnih listića, a vraćeno je 38. Broj vraćenih listića ukazuje na nezainteresiranost lokalnog stanovništva za tu tematiku.

Rezultate 38 obrađenih upitnika dostavljamo u sljedećim grafikonima :

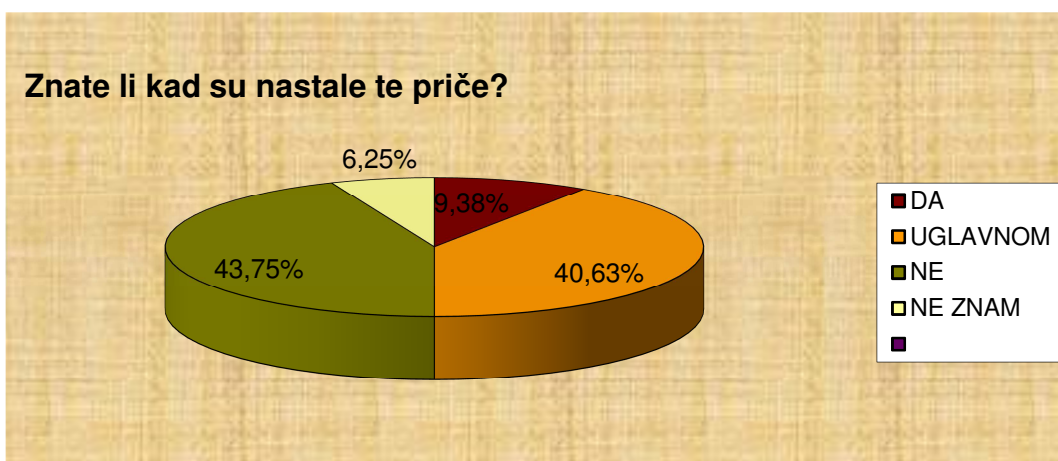

Grafikon 1. Dobna skupina ispitanih

Grafikon 2. Poznavanje otočnih mitova i legendi.

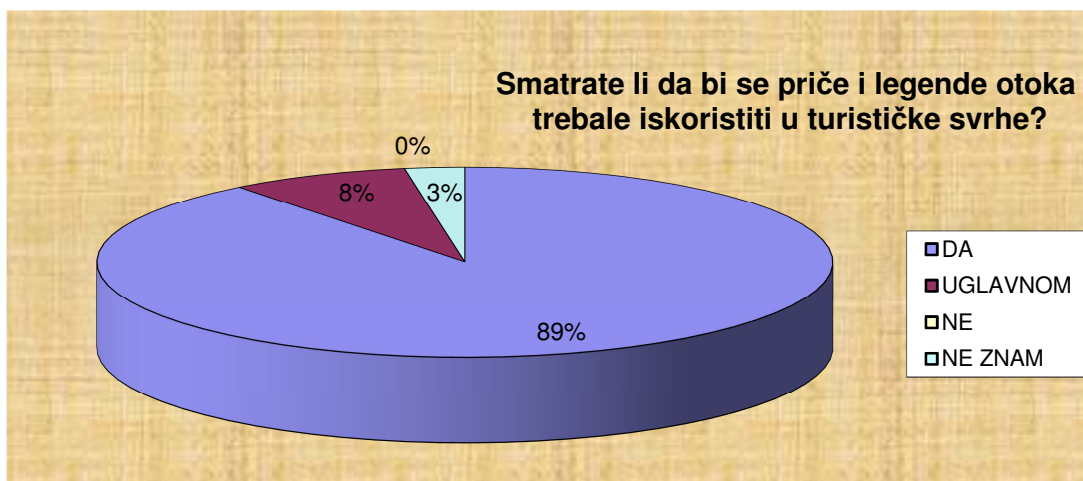
Od obrađenih 38 upitnika, pokazalo se da 39,47% ispitanih nije znalo imenovati niti jednu legendu ni mit, po 13,16% imenovalo je jednu odnosno dvije, 10,53% tri, a 23,68% ispitanika navelo je više od tri legende.

Grafikon 3. Poznavanje povijesnog konteksta priča.

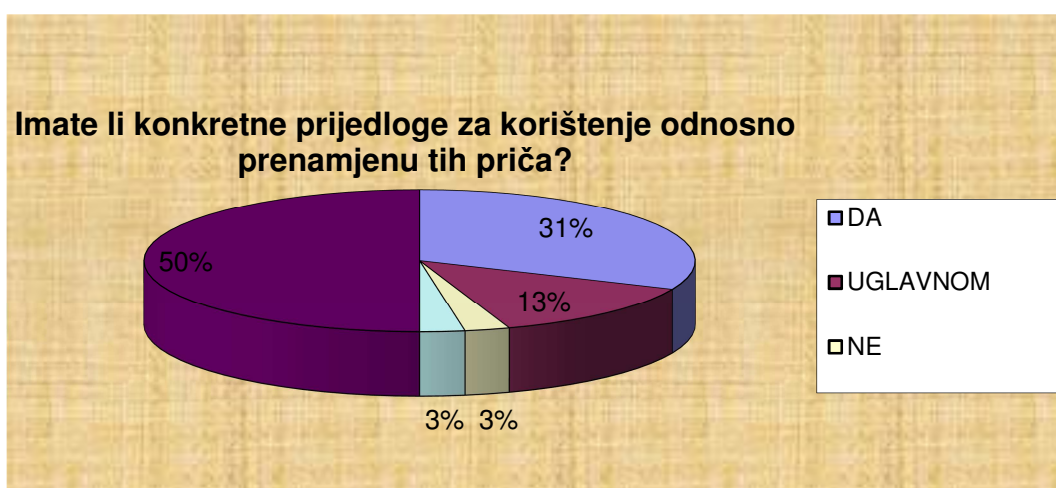
Mišljenje o današnjem poznavanju tematike.

- 78,95% ispitanika misli da otočani ne poznaju dovoljno mitove i legende otoka Visa
- 60,53% ih smatra da otočani ne poznaju dovoljno povijest otoka Visa
- 50% ispitanih nije zadovoljno poznavanjem više povijesti danas
- 57,89% ispitanih osoba smatra da su mitovi i legende zanemareni dio kulturnog blaga otoka Visa

Grafikon 4. Korištenje mitova i legendi u turističke svrhe.

•89,47% ispitanika smatra da bi se mitovi i legende otoka Visa trebale iskoristiti u turističke svrhe, a isti postotak tvrdi da to do sad nije učinjeno

Grafikon 5. Mogućnosti prenamjene i prijedlozi za budućnost.

Samo 31,58% ispitanika imalo je konkretne prijedloge za prenamjenu mitova i legendi. Neki od najzanimljivijih prijedloga za prenamjenu, odnosno popularizaciju su:

Trebalo bi razgovarati sa starijim osobama ... sačuvati to blago za buduće generacije ...brandirati Vis, odnosno stvoriti imidž ... educirati turističke vodiče ... izraditi brošure ... suvenire ... vid turizma gdje se zabava odvija oko vatre (prepričavanje)...

•Prema mišljenju ispitanika, za očuvanje otočnih mitova i legendi odgovorni su redom: Grad Vis, Ministarstvo kulture RH, stanovnici otoka, Županija, a po jedan ispitanik navodi i školu, turističku zajednicu, Maticu hrvatsku i udruge.

•95,24% ispitanih podržava prikupljanje i objavljivanje mitova i legendi otoka Visa

•57,14% ispitanih je spremno podržati takvu akciju (novčano, kao volonter ili na neki

drugi način)

•90,48% ih smatra da je izdavanje brošure ili knjige s mitovima i legendama otoka Visa dobar način da se ukaže na njihovu važnost

2.2.3. Treća faza: likovna obrada

Grupa učenika s učiteljem likovne kulture Nikolom Mardešićem izradila je različitim tehnikama radove s motivima iz nekih legendi.

U sklopu projekta *Proljeće na otoku* u suradnji OŠ Vis i ALU Sveučilišta u Zagrebu tema legendi otoka Visa obradila se u grafičkoj, dokumentacijskoj i radionici izrade mozaika.

Izložbu radova *Radovi (grafike, mozaici)* koji nastaju tijekom našeg istraživanja prikazali smo prvi put na izložbi u Domu kulture u Visu 22. travnja 2009. godine u sklopu obilježavanja Dana grada. Izložba je bila otvorena cijeli tjedan tako da ju je mogla vidjeti većina građana.

2.2.4. Četvrta faza : planiranje brošure

Jedan od ciljeva projekta Mitovi i legende otoka Visa bio je izdavanje brošure i multimedijalnog CD-a koji bi trebali poslužiti kao mali vodiči kroz bogatu povijest otoka Visa. I brošura i CD sadržavat će fotografije svih lokacija s malim povijesnim pregledom, kartu Visa s označenim lokacijama i pripadajuću legendu. Kako među prikupljenim pričama nije bilo mitova, odlučili smo brošuru nazvati **Legende otoka Visa**.

Dizajn brošure bit će napravljen u suradnji s Akademijom likovnih umjetnosti na proljetnoj radionici.

2.2.5. Rasprava

Kako ne postoji odgovarajuća literatura o mitovima i legendama otoka Visa, upustili smo se u istraživanje, izradu brošure i suvenira da bismo popunili tu prazninu.

Od literature koja postoji najviše smo koristili našu brošuru "Crkve i utvrde otoka Visa", te knjigu "Viški spomenici" (Split, 1968.) čiji su autori B. Gabričević, C.

Fisković, N. Božanić-Bezić i A. Cvitanić.

Ne postoji niti jedna (turistička) brošura koja bi se bavila našom temom i na pristupačan način ukazala na naše veliko kulturno blago, kako domaćem stanovništvu, tako i turistima. Nadamo se da će naša brošura postati dio stalne turističke ponude otoka Visa. Slično je, nažalost, i s autohtonim viškim suvenirima. Naša zadruga trudi se dati svoj doprinos i na tom polju pa smo tako prošle godine izdali brošuru i izrađivali keramičke suvenire, minijature najstarijih otočkih crkvice.

Nadamo se da će sve spomenuto doprinijeti većoj zainteresiranosti samih otočana, osobito Grada i Turističke zajednice, za prenamjenu ovog kulturnog blaga, jer su rezultati ankete bili nezadovoljavajući.

2.2.6. Sažetak i zaključak

Ciljeve koje smo si zadali na početku našeg projekta uspješno ostvarujemo. Osobito je bila uspješna proljetna radionica na kojoj smo izrađivali mozaike i grafike s temom viških legenda. Planiramo brošuru koja će upotpuniti turističku ponudu grada Visa, a čijom ćemo prodajom, nadamo se, prikupiti sredstva za daljnji rad zadruga i neke buduće projekte.

Rad na projektu je dugotrajan i s vremenom su se u njega uključili mnogi učitelji i učenici sa svojim izvannastavnim aktivnostima. Radeći na njemu ne samo da smo učinili nešto korisno za naš zavičaj, učinili smo nešto vrlo korisno i za sebe: naučili smo organizirati poslove, dijeliti zaduženja, donositi odluke i prikupljati sredstva za projekte.

Planiramo, povodom obilježavanja Dana grada Visa, osim prezentacije našeg projekta u prostoru škole realizirati projektni dan "Moj otok".

2.2.6. Predstavljanje projekta, izdavanje brošure

Projekt je predstavljen na 22. smotri učeničkih zadruga Republike Hrvatske u Podgori i njime je Učenička zadruga **Issa** iz Osnovne škole *Vis* osvojila je prvo mjesto u kategoriji istraživačkih radova. Književno-grafička mapa ***Legende otoka Visa*** izašla je iz tiska u listopadu 2010. godine.

ZAKLJUČAK

Najvažniji cilj obrazovanja nije učeniku „usaditi“ potrebna znanja i činjenice i osposobiti ga za korištenje „novih tehnologija“, već izgraditi infrastrukturu za cjeloživotno učenje. Poseban naglasak nužno je staviti na etička pitanja korištenja informacija i vještine **učenja za život**, odnosno preduvjeta za danas nužno cjeloživotno učenje. Odnos škole prema učeniku mora se promijeniti, omogućiti mu da aktivnim angažmanom u interakciji s optimalnim i poticajnim okruženjem konstruira novo znanje ; da traži i pronalazi različite informacije koje uz primjenu suvremenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija, koristeći se odgovarajućim strategijama i metodama, povezuje i nadograđuje na već postojeće znanje i tako stvara nove mentalne sklopove ili strukture ; da uči s razumijevanjem, bude motiviran za učenje i regulira svoje emocije.

Učitelj ima ulogu poticanja aktivnog učenja učenika, birajući sadržaje, aktivnosti, strategije i metode koje su primjerene razvojnoj razini učenika i vodeći računa o individualnim potrebama djece, a knjižničar doprinosi tom partnerskom odnosu svojim razumijevanjem informacijskih vještina i metodama za njihovu integraciju. Nastavnik u suradnji s knjižničarem mora koristiti informacije i informacijske resurse kao polazište učenja te osvijestiti kod učenika da je informacijski proces shema koju sam svjesno primjenjuje u nastavnom procesu.

Neovisno o tijeku najavljene reforme, školska knjižnica može i mora ostati i/ili postati mjesto konstruiranja i strukturiranja znanja, „čvor škole“, s knjižničarem koji nastoji uvijek biti korak ispred drugih odgojno-obrazovnih djelatnika u školi, koji neprestano nudi raznovrsne informacijske, medijske i druge prijedloge, komunikacijom s korisnicima i prezentacijama na učiteljskim vijećima, potiče suradnju, priprema najnovije materijale korisne u nastavi, stavlja razne obavijesti na Web knjižnice, stvara i objavljuje vlastite digitalne sadržaje.

Školski knjižničari su osvijestili koje kompetencije trebaju usavršavati i razmjenjuju primjere dobre prakse, a osposobljeni su biti koordinatori i neizostavni dionici školskih (međupredmetnih) projekata. Nastavi (naročito predmetnoj) još uvijek nedostaje fleksibilnosti, a kod učitelja postoji određen otpor (odstupanje od rutine, strah od kaosa), većina učenika je već navikla na pasivnost u nastavnom procesu i ne znaju aktivno učiti ni raditi u grupi. To je nešto što sam primijetila i

tijekom opisanog (inače vrlo uspješnog) projekta, nešto na čemu treba više raditi od samog početka školovanja kroz radionice i mini projekte u suradnji učitelja i školskog knjižničara pa bi uključenost učenika u svim fazama školskog projekta mogla biti veća. Knjižničari su uglavnom više od učitelja navikli na takav način rada i na neki način imaju dužnost educirati učitelje, predlagati projekte, aktivirati ih i kordinirati njihovu suradnju na školskim projektima. Zajedno planiraju sve faze projekta, a posebno paze na pripremu i podjelu različitih zadataka primjerenih određenim učeničkim grupama. Ako se to kvalitetno napravi, većinu projekta odradit će sami učenici, uz kvalitetno vodstvo učitelja, knjižničara i drugih djelatnika škole koji se po potrebi uključuju.

LITERATURA

1. Borčić, A... [et al.]. Legende otoka Visa. Vis : Osnovna škola Vis, Učenička zadruha Issa, 2010.
2. Crnković-Nosić, V. Projekt u nastavi hrvatskoga jezika. //Život i škola. 18, 2 (2007), str. 58-59.
3. IFLA School Library Guidelines. 2015. Dostupno na:<http://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resourcecenters/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> (10.2.2018.)
4. Jensen, E. Super-nastava : nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje. Zagreb: Educa, 2003.
5. Jukić, T. Upoznavanje baštine kroz akcijsko istraživanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. // Školski vjesnik : časopis za pedagoška i školska pitanja. 64, 3(2015), str. 424-438.
6. Kadum-Bošnjak, S. Suradničko učenje. //Metodički ogledi. 19, 1(2012), str. 181-199.
7. Klippert, H. Kako uspješno učiti u timu. Zagreb: Educa, 2001.
8. Kostović-Vranješ, V. Baština - polazište za promicanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj. // Školski vjesnik : časopis za pedagoška i školska pitanja. 64, 3(2015), str. 439-452.
9. Majić, I. Tradicija na drugačiji način : kreativna radionica//XXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : Školska knjižnica i slobodno vrijeme učenika: neposredno i posredno uključivanje knjižničara u školski kurikulum / Mićanović, Miroslav ; Šušnjić, Biserka (ur.). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2010. str. 134-135 Dostupno na: http://www.azoo.hr/images/izdanja/22_Proljetna_skola_knjiznicara2010.pdf (10.2.2018.)
10. Maravić, J. Projektno učenje. Skole.hr : portal za škole. 2007. Dostupno na: http://www.skole.hr/obrazovanje-i-tehnologija?news_id=127 (10.2.2018.)
11. Matijević, M. Projektno učenje i nastava : priručnik. 2008. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/277948586_Projektno_ucenje_i_nastava (10.2.2018.)
12. Milički, J. Model informacijskog opismenjavanja u osnovnoškolskim knjižnicama : doktorski rad. Zagreb : Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2014.
13. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Nastavni plan i program za osnovnu školu. Zagreb: MZOŠ, 2006.
14. Mlinarević, V... [et al.] Suradničkim učenjem prema zajednici učenja. 2003. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/506095.Suradnikim_ucenjem_prema_zajednici.pdf (10.2.2018.)
15. MZOS. Okvir nacionalnog kurikulumu : prijedlog. Zagreb. 2016. Dostupno na: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/ONK-18.2->

- [POPODNE-2.pdf](#) (10.2.2018.)
16. MZOS. Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Učiti kako učiti. Zagreb. 2016. Dostupno na: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/UCITI-KAKO-UCITI-FINAL-18.2.pdf> (10.2.2018.)
 17. MZOS. Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije. Zagreb. 2016. Dostupno na: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Uporaba-informacijske-i-komunikacijske-tehnologije.pdf> (10.2.2018.)
 18. Pranjić, M. Didaktika. Zagreb: Golden marketing – tehnička knjiga. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, 2005.
 19. Stričević, I. Rad na projektu u školskoj knjižnici - metoda aktivnog učenja. //XXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : Školska knjižnica i slobodno vrijeme učenika: neposredno i posredno uključivanje knjižničara u školski kurikulum / Mićanović, Miroslav ; Šušnjić, Biserka (ur.). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2010. str. 101-108 Dostupno na: http://www.azoo.hr/images/izdanja/22_Proljetna_skola_knjiznicara2010.pdf (10.2.2018.)
 20. Šušnjić, B. Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. //Senjski zbornik : prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu. 36, 1(2009), str. 39-42.
 21. Šutej, G. Istraživačko učenje: Glavno jelo, a ne desert. // XXIX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: Kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja - put prema kritičkom mišljenju, znanju i osobnom razvoju/ Salaučić, Ana (ur.) Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2017. str.183-188. Dostupno na: http://www.azoo.hr/images/izdanja/29_skola_knjiznicara1.pdf (10.2.2018.)
 22. Terhart, E. Metode poučavanja i učenja : uvod u probleme metodičke organizacije poučavanja i učenja. Zagreb : Educa, 2001.
 23. Tot, D. Učeničke kompetencije i suvremena nastava. //Odgojne znanosti. 12, 1(2010), str. 65-78.
 24. UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. 1999. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Unesco-ov-manifest-%C5%A0K.pdf> (10.2.2018.)
 25. Vladilo, I. Školski knjižničar u projektu. 2010. Dostupno na: http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Datoteka:%C5%A0kolski_knji%C5%BEi%C4%8Dar_u_projektu_-_Ivana_Vladilo.pdf (10.2.2018.)

PRILOZI

Prilog 1 : O projektu Vis 2009. (Proljeće na otoku)

OSNOVNA ŠKOLA VIS

VIS, Viškog boja 10

Naziv ovogodišnjeg projekta : **Vis 2009. (*Proljeće na otoku*)**.

Tema: „**Mitovi i legende otoka Visa**“.

Radionice: grafička; radionica izrade mozaika

Vrijeme i mjesto provođenja :**14.04. –23.04.2009.**, otok Vis, prostori OŠ „Vis“.

Projekt „*Proljeće na otoku*“, s temom „*Mitovi i legende otoka Visa*“, nastavak je suradnje, u organizaciji i provođenju, stručnog tima OŠ Vis i studenata 4. godine Nastavničkog odsjeka Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, pod vodstvom doc. Ines Krasić, a uz sudjelovanje djece triju otočkih škola, OŠ Vis, OŠ Komiza, SŠ A. M. Karamaneo.

Pozadina cijelog projekta je kulturno - socijalni angažman, odnosno, potreba i želja da se zimski i proljetni mjeseci na otoku Visu upotpune kreativnim radionicama, podizanjem svijesti o različitim tipovima i tehnikama likovnog izražavanja, o kulturnom nasljeđu i baštini, kroz stručno usavršavanje studenata za njihovo buduće zvanje Profesora likovne kulture i radioničko djelovanje.

Studenti Nastavničkog odsjeka ALU po sadržaju nastavnog plana i programa obvezni su habilitirati u školskim ustanovama kako bi se pripremili za budući poziv nastavnika. Do sada su studenti ALU habilitaciju obavljali u osnovnim školama na području grada Zagreba. Prošle godine otvorila se mogućnost da se tijekom mjeseca travnja školskih godina 2007/08, 2008/09 i 2009/10, organiziraju likovne radionice na otoku Visu, u O.Š. Vis, uz obvezno sudjelovanje u nastavi do devet studenata i dva mentora, profesora ALU, u trajanju od 10 radnih dana, a sve u svrhu uvođenja novih sadržaja u nastavu.

Zamišljen je trogodišnji ciklus likovnih radionica sa popratnim sadržajima (koncerti i predstave...). Likovne radionice će se tematski oslanjati na kulturnu baštinu otoka Visa i predstavljaju platformu za moguće stvaranje otočkog likovnog centra.

Očekujemo da će i nakon ove desetodnevne radionice učenici steći nova znanja i vještine koje će im pomoći u njihovom intelektualnom razvoju, razvijati svoje komunikacijske sposobnosti, kreativno provesti vrijeme proljetnih praznika kada na otoku nema sadržaja predviđenih za njihov uzrast.

Djeca će se družiti sa stručnjacima i učiti djelovati u grupi primjenom timskog rada.

Studentima bi rad s djecom trebao poslužiti kao dobra praksa i smjernica za njihov budući rad. I oni će steći radna iskustva koja će im pomoći u njihovom daljnjem usavršavanju u struci.

Sve ćemo nastale radove izložiti u Kulturnom domu u Visu 23. travnja 2009. (Dan grada Visa) te tako s našim radom upoznati širu zajednicu kojoj ćemo u isto vrijeme ponuditi i jedan kulturni događaj u vrijeme kada se na Visu ne događa mnogo kulturnih zbivanja.

Prošle godine su u OŠ Vis održane likovne radionice na temu " **Crkve i utvrde otoka Visa**" sa zainteresiranim i darovitim učenicima obiju otočkih osnovnih škola te s učenicima srednje škole. Radionicama smo proširili već postojeći projekt kojim negujemo kulturnu baštinu otoka pod imenom: "Crkve i utvrde otoka Visa" kojeg je započeo učitelj Miroljub Bunčić sa svojim osmašima prošle školske godine, a nastavila naša Učenička zadruga Issa.

66 učenika radilo je u četiri različite likovne radionice: u grafičkoj, oblikovnoj, radionici kombiniranih tehnika i dokumentacijskoj radionici. U njima su učenici vrijedno radili za vrijeme proljetnih praznika i, što je najvažnije, družili se sa svojim vršnjacima iz OŠ Komiža i SŠ AM Karamaneo. Svi su dobili diplome za svoj trud i sudjelovanje u njima.

Izdali smo brošuru *Crkve i utvrde otoka Visa* i organizirali nekoliko izložba dječjih grafika.

Naziv ovogodišnjeg projekta : **Vis 2009. (*Proljeće na otoku*)**.

Tema: „**Mitovi i legende otoka Visa**“.

Radionice: grafička; radionica izrade mozaika

Vrijeme i mjesto provođenja :**14.04. –23.04.2009.**, otok Vis, prostori OŠ „Vis“.

Kroz mitove i legende koje smo čuli od starijih otočana, prikazat ćemo otok Vis na potpuno drugačiji način. Učenici skupljaju legende, pišu i ilustriraju, rade likovne radove na tu temu, istražuju povijesnu pozadinu svake priče i pripremaju vodstvo po otoku.

U travnju će se legende prikazati u grafičkoj radionici i radionici izrade mozaika, a prezentacija rada i rezultata projekta će biti 23.04.2009., na Dan grada Visa.

Kako je OŠ Vis jedan od pokretača projekta Turistička kultura, mitovi i legende našeg otoka bit će tema planirane Smotre turističke kulture koja će se održati 09.05.2009. na Hvaru. Tada će učenici prikazati na koji način bi sve ono što su naučili i napravili moglo unaprijediti turističku ponudu otoka Visa.

Državni skup učitelja likovne kulture održat će se od 14. do 16. travnja u organizaciji AZZO. Savjetnica-organizatorica iz AZZO Split je Blaga Petrevski; Blaga.Petreski@azzo.hr 0995181927 ili 098309567.

Planirana predstava Munchhausen (Kazalište Trešnja Zagreb) kojeg glumi Vili Matula bila bi 22. 04. ili 23. 04. (još nismo dogovorili).

Ravnateljica OŠ Vis

Anela Borčić

Prilog 2 : Legende otoka Visa – izbor

Slika 1. Prikupljamo legende s Visa, Biševa i Sveca

... otkrit ćemo Vam neke ...

Slijedi izbor legendi uz pripadajući povijesno-geografski kontekst.

VIS – ISSA

Otok Vis obiluje i prirodnim ljepotama i ima sve uvjete za razvoj turizma.

U 4. st. prije Krista naseljavaju ga Grci pod vodstvom Dionizija Starijeg. Njima se otok toliko svidio da su na njemu osnovali antički grad Issu.

Issa se vrlo brzo razvila. Postala je moćni grad država i svojim je kolonijama osnovala Trogir, Stobreč i Korčulu.

Sam naziv Issa znači "utvrđeno mjesto u blizini kakve vode".

On nas dovodi do naše prve legende o modrim dupinima koji su prikazani na mozaiku Issejskih termi.

Terme su kupališta, i više od toga; u njima se je odvijao intenzivan društveni i kulturni život. Tamo su održavani poslovni sastanci, priređivane su izložbe slika i održavane večeri poezije.

Legenda o dupinima

Dionizije i Lizimaha voljeli su se brčkati u plićaku. Kako su potjecali iz bogate obitelji, svaki dan ih je na plažu pratio njihov sluga Kalia. On bi ležao na žalu i gledao ih kako se igraju. Jednoga dana djeca su ponijela malenu dasku od drva i na

njoj su plovila, ali ne daleko, jer su znala da to ne smiju. Toga dana je njihov sluga zaspao. Dionizije i Lizimaha su to primijetili i pomislili: *Pa zašto ne otiđemo malo dalje od kraja?* To su i napravili. Otplovili su dalje od obale. Polako su išli dalje i dalje... plovili su duboko u modre ljepote mora. Tad se već sluga probudio i vidio da djece više nema, da su daleko, bez njega.. brzo je to javio njihovim roditeljima.

Dionizije i Lizimaha su već dugo plovili na malenoj dasci. I oni su bili prilično zabrinuti. Vidjeli su da je obala daleko i da se ne mogu vratiti. Lizimaha je počela plakati. Tada su ugledali dupine i čvrsto ih uhvatili za peraje. Bili su sretni. Nakon kratkog putovanja s dupinama mogli su jasno vidjeti da ih na plaži čekaju roditelji. *Eno ih!!! To su oni. Moja djeca...*, reče njihova majka sa suzom u oku. Srce joj je podrhtalo od sreće, a Kaliju je pao kamen sa srca. Svi su bili sretni. Kad su dupini donijeli djecu do obale, otac im je zahvalio. Bio im je toliko zahvalan da je on, kao vladar Isse, dao kovati novac s otiskom dupina. Kasnije su dupini postali simbol sreće, ljubavi i spasenja u tadašnjem vremenu.

VELO SELO

Velo Selo ili Podselje je nekad bilo najveće mjesto otoka Visa. Mještani su zbog straha od gusara i različitih vojski pljačkaša živjeli pretežno u sredini otoka, što dalje od obale.

Stradanje Velog Sela počelo je u drugoj polovici XV. stoljeća.

U sukobu vladajuće Venecije i napuljsko-aragonskog kralja Feranta stradala su naselja Velo Selo, Luka i Kut u viškoj Luci.

Stanovništvo Velog Sela posakrivalo se u šumu i špilje, a tamo su i sklonili sliku Majke Božje. Aragonci su spalili Velo Selo, a prema nekim zapisima stradalo je dosta ljudi.

Legenda o Turcima

U staro doba otočani su živjeli po brdima. Bilo ih je strah živjeti blizu mora. Bojali su se gusara i osvajača. Uvijek se sa strahom spominjao dolazak Turaka pa su Višani molili majku božju da ih spasi. Jednom su Turci čak ušli u brda i došli pred samo Velo Selo. Kraj kapelice sv. Magdalene ukazala im se Gospa koja je istresla iz svoje pregače mušice i ose. Svi su Turci tada izgubili vid i morali su se vratiti u brodove. Na tom mjestu u kamenu su ostali tragovi njenih stopala. Idući su put Turci uspjeli u svojoj nakani i tada su pobili jako puno stanovnika. Tri dana prije nego što su došli, na zvonik crkve popeo se kokot odakle je selu zapjevao upozorenje:

*Kukuriku, Velo Selo,
do tri dona neveselo!
Doć će Turci Katalani,
ostat ćete svi poklani!*

VIŠKI RIBARI

Život ribara bio posebno težak kad je Vis u sastavu Hvarske komune bio pod vlašću Mletaka. Mletačka Republika je neprestano ometala ribarstvo. Isto tako, štedjela je na obrani našeg otoka (uvijek je nedostajalo oružja i municije). Zato je bilo veliko slavlje 1797. godine, kad je ona propala. Austrijska vlast je tada prihvatila ukidanje zabrane lova mrežama sardelorima (vojgama) u viškom moru.

Legenda o srdeli

Višanima je riba oduvijek bila važna jer su od nje i od vina živjeli. Nakon stoljeća dobrog ulova opustjela su mora oko Visa i srdela je netragom nestala. Ljudi su bili na velikim mukama pa su od jedne ulovljene 8. ožujka 1868. dali napraviti srebrni odljev. Ribu su posvetili Gospi u Velom Selo. Pričalo se da je Gospa nakon te posvete izmolila od Boga za viške ribare opet bogate ulove i tako ih spasila od gladi. Ljudi su joj bili zahvalni, a srebrna srdela nalazi se i dan danas ispod Gospinog lika s drugim zavjetnim darovima.

Legenda o macićima

Macići su bili mitska bića. Oni su se pojavljivali na otoku Visu isključivo noću. Bili su jako sitnog, skoro dječjeg rasta. Na glavi su imali crvenu kapicu (fesić), a na nogama crvene papučiće. U ruci su nosili svjetlost (feralić). Obično su skakali iz brda na brdo po otoku ili su šetali uz more po strmim liticama. Pojavljivali su se i ribarima u snu. Tada bi im govorili na kojem mjestu (na kojoj pošti) da love ribu tu noć. Uz koristan podatak uvijek bi im dali i nekakav uvjet, npr. ako ulove puno srdela, u svojem ulovu moraju pronaći najveću srdelu i ostaviti je Macićima na određenom (do detalja opisanom) kamenu uz more. Ako ih ne bi poslušali, zadesila bi ih velika nesreća ili bolest. Ponekad bi Macići pomogli ljudima prekopati vinograd (u narodu je po tome bio poznat macić Rulin) ili bi im napravili kakvo drugo dobro djelo. Međutim, znali su biti tašti i osvetoljubivi.

KOMIŽA

Ukratko o nastanku Komiže:

Iako ima naznaka da je postojalo starije naselje u komiškome zaljevu, Komiža kao naselje spominje se tek 1542. Nakon što su Velo Selo i druga naselja u unutrašnjosti otoka stradala, većina preživjelih stanovnika se spustila u Vis i u Komižu. Ostaci kuća iz toga doba u Komiži nalaze se na poluotočiću u produžetku kojega je danas lukobran.

CRKVA GOSPE GUSARICE

Crkva Gospe Gusarice sagrađena je na samoj plaži sredinom 16. stoljeća. Neobičnog je oblika, jer se sastoji od tri združene crkve. Neobična je i po izvoru vode koji izvire ispod oltara i zatim se slijeva u bunar u dvorištu crkve. Crkva ima čak pet oltara. U njoj se nalaze stare orgulje (iz 1670. godine).

S ove plaže je bio start regate gajeta falkuša do Palagruže. Veslalo se otprilike 15 sati

(42 milje) i tko je bio brži, dobio bi bolje mjesto za ribolov. Zabilježeno je da su u regati iz 1593. sudjelovale 74 gajete.

Gusari su u nekoliko navrata pljačkali i razarali naš otok. O jednom takvom pohodu postoji legenda o Gospi koja je dobila zaista čudnovati naziv-Gusarica.

Legenda o Gospi Gusarici

Gusari su plovili morem u potrazi za blagom. U Komiži su pokrali crkvu koja se nalazi na samoj plaži. Ništa nisu ostavili. Na putu do kuće ih je uhvatila strašna oluja. Vjetar je jako puhao, valovi su bili veći od broda, a kiša je pljuštala na sve strane. Gusari su se utopili u velikoj dubini kao i njihovo blago. Sve je nestalo, osim Gospine slike. Ona je doplutala natrag na žalo ispred iste te crkve. Uočio je jedan čovjek i pun sreće svima razglasio radosnu vijest. Od tada tu crkvu zovu Crkva Gospe Gusarice.

PUČINSKI OTOCI

Sigurno ste čuli za Biševo i Svetac. To su otoci u viškom arhipelagu koji odvažne naprosto mame na robinzonski turizam. Za danas smo izdvojili legendu vezanu uz Svetac.

Svetac (Sveti Andrija) je naš najudaljeniji, do nedavno nastanjeni otok. Ime je dobio po ostacima Crkve sv. Andrije, a puk ga skraćeno zove Svetac. Tragove života na njemu nalazimo od prapovijesti do posljednje žene na otoku, čuvene tete Jurke koja je umrla prije desetak godina.

Svetac su, izgleda, obilježile žene. S njega je vladala posljednja ilirska kraljica Teuta, o kojoj su se pričale mnoge legende.

Legenda o kraljici Teuti

Ilirska kraljica Teuta je oko 3. stoljeća živjela u našim krajevima. Vodila je brojne ratove. Rimljani su bili ljuti na Teutu i njene vojnike, koji su često gusarili, pa su joj zaprijetili ratom. Teuta nije poslušala upozorenja pa je počeo rat koji je izgubila.

Bila je veoma lijepa, hrabra kao lav i mudra kao zmija. Imala je muško srce u ženskim njedrima, što dokazuju mnoge borbe. Nakon rata se povukla na otok Svetac, u kulu koju su izgradili njezini vojnici. Mjesto gdje se nalazila kula danas se naziva "Pod krajicino". Teuta je poznata i kao gusarska kraljica pa se pričalo o velikom blagu koje još nije pronađeno, ali se sigurno nalazi negdje na Svecu.

Slika 2. Likovne radionice